

Tilleggsrapport for Prosjekt SPRÅKLØFTET, Bydel Alna 2007 -2011 pr.15.2.2012

Prosjektbeskrivelse:

I oppdragsbrev nr.19, fra Kunnskapsdepartementet, beskrives bakgrunn for språkløftet slik; I St.prp.nr.1 (2006-2007) kap.226 Kvalitetsutvikling grunnopplæringen, resultatmål for 2007 s 58 står det: *Regjeringa vil setje i gang tiltak for å fremme tidlig språkutvikling, mellom anna i Groruddalen. Utviklingsarbeidet retter seg mot barn som har behov for oppfølging basert på språkleg kartlegging på helsestasjonen. Formålet er å fremme god dugleik i norsk og sosial kompetanse ved kartlegging av språkutvikling, språkstimulering og spesielt tilrettelagd opplæring på eit tidleg tidspunkt.* I Oslo kommune varer prosjektet fra 2007 til 2011. 2 år i barnehage i regi av bydelene og 2 år i skolen i regi av utdanningssetaten.

I brev fra det kongelige kunnskapsdepartement av 3.7.2009 vises det til et møte mellom Udanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet den 16.6.09 om videreføring av Språkløftet og Utviklingsprosjektet. I brevet ønskes prosjektene videreført ut 2011; ” *at de gode arbeidsmåtene i barnehagene videreutvikles...* ”

I Bydel Alna er prosjekt Språkløftet organisert sammen med prosjekt gratis kjernetid i ”barn & språk programmet”. Programmet er en del av programområde 4; **oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering** i Groruddalssatsingen, og beskrives slik ”*Hensikten med prosjektet språkløftet er å fremme gode norsksferdigheter og sosial kompetanse blant 4 & 5 åringer som ikke er søkere til barnehageplass. Barn som peker seg ut for oppfølging etter språkkartlegging på helsestasjon, vil gjennom språkløftet få tilbud om nærmere utredning og tilpasset språkopplæring. Det gis også tilbud om opplæring i norsk som inkluderer foresatte, særlig mødre. Som en del av satsningen vil det bli gitt tilbud om kompetanseutvikling for personer innenfor ulike fagmiljøer som deltar i arbeidet*”. For mer informasjon se http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/programomrade_4/

20 barn født i 2003, fra 7 barnehager (13 avdelinger), deltok i prosjektet i perioden 2007-2009. Sluttrapport for denne perioden er levert høsten 2009. I denne redegjøres det for mål, tiltak og resultater for fokusbarna, foreldre og ansatte. Videreføring av tiltak for fokusbarna fortsatte ved Gran-, Furuset- og Tveita skoler i regi av utdanningssetaten.

Prosjektets ulike tiltak 2007 – 2011:

Prosjektbeskrivelsen og oppdraget var lik i hele perioden men underveis i prosjektet kom det nye momenter om hva prosjektet skulle resultere i for kommunene. Dette ble fremhevet da Rambøll leverte en første evaluering i høsten 2008, og da prosjekt Språkløftet i barnehagene ble videreført 2009 -2011.

Videreføring av Prosjekt Språkløftet i barnehagene i Alna 2009 – 2011

Skoleåret 09/10 ble prosjektet evaluert. Resultatene av evalueringen førte til en endring av hvordan prosjektet var organisert og forankret i bydelens ledelse. Det ble opprettet en arbeidsgruppe og en styringsgruppe hvor prosjektet i større grad skal inngå som samarbeidspartner med tjenestelinje som ansvarlige for utviklingsarbeidet i barnehagene.

Det ble opprettet samarbeidsforum ved skolene. Tidligere prosjektleder i bydel Alna deltok i Samarbeidsforumet ved Gran skole. Det ble videreført en kontaktgruppe for Språkløftet bestående av ansvarlige ledere i 4 bydeler og prosjektleder i utdanningssetaten. Prosjektansvarlig for ”barn & Språk programmet” i Bydel Alna deltok i gruppen. I samarbeid med Gran skole ble det arrangert informasjonsmøter og hospitering for ansatte.

Sammen med barnehageenheten ble det arbeidet frem en plan for videreføring av arbeidet med de ulike funn prosjektet hadde funnet i prosjektperioden. Det ble etablert en gruppe av fagledere som sammen med prosjektet skulle arbeide frem videreføring av Språkløftet i barnehagene.

Viktige funn fra Prosjekt Språkløftet i perioden 2007-2009 som videreføringen arbeidet med var:

- Fokusbarna var innenfor definert målgruppe for prosjektet – vi valgte riktige barn til å delta.
- Alle fokusbarna har hatt en god språkutvikling, og har bedre norsksferdigheter 09 enn 07.

- Foreldre har selv tatt initiativ til norskopplæring, og mange foreldre oppleves som aktive og ressurssterke.
- Gjennom faglig diskusjon med lærere og pedagogiske ledere utvikles felles forståelse og samarbeid
- Alle barnehagene gjennomfører språkstimulerende arbeid og kartlegging av språkmiljø viser stor aktivitet
- Selv ved mye språkstimulering var det vanskelig for personalet å beskrive og begrunne eget språkarbeid.
- Prosjektet burde hatt en større forankring i barnehagens ledelse
- Omorganisering, utydelighet og nye momenter forsinket fremdriften og retningen på arbeidet
- Prosjektet burde ha frigjort tid hos pedagogiske ledere til større involvering og fordypning
- Prosjektet ble pedagogisk beskrivende om språkarbeid fremfor pedagogisk utviklende.

I 2011 gjennomførte språkløftet i Alna en utprøving av hvordan implementering av helhetlig språkarbeid kunne gjennomføres. Utprøvingen ble ledet av et lederteam fra barnehagene i samarbeid med prosjekt språkløftet. 4 barnehager og 4 fagledere fra tjenestelinjen deltok i utprøvingen.

Oversikt over innhold og arbeidsmåter i videreføring av prosjekt Språkløftet i barnehagene 2009-2011

Videreføringen ønsket å arbeidet med at avdelingene satte sammen en "bukett" av ulike tiltak for språkstimulering uten at dette var tydelige grunngitte valg i personalet. Vi ønsket å se hvordan vi kunne sette språkstimulerende tiltak inn i en større sammenheng i den daglige driften, på den enkelte avdeling. Prosjektet ønsket å videreutvikle hvordan man kunne via bevissthetsmetoder innføre helhetlig språkarbeid i barnehagene; *Tanken var at språk er i alt arbeid, og bør ha en naturlig plass i hverdagen.*

Det ble det satt inn 2 språkpedagoger i 2 barnehager og 3 assistenter i 3 barnehager, totalt 260 % stillinger i 4 mnd. De ulike ressursene skulle sammen med de pedagogiske lederne arbeide for å innføre helhetlig språkstimulerende arbeid på hver avdeling. Arbeidet ble ledet av 4 fagledere fra barnehageenheten, tilsvarende 40 % stillinger i 4 mnd. I perioden ble det arrangert erfaringsamlinger for pedagogiske ledere og assistenter.

Barnehagene skulle selv velge didaktisk modell. De skulle gjennomføre kartlegging av eget språkmiljø, drive systematiske refleksjonsmøter, hospitering og være aktive sammen med fagledere fra prosjekt ledelsen. Prosjektets ledere kulle utarbeide en språkperm med ulike forslag til metoder og lede prosjektet.

Resultater av videreføringen 2009-2011

Alle avdelingene gjennomførte kartlegging av eget språkmiljø. De ansatte opplevde dette som spennende, og vil arbeide videre med denne formen i 2012. Det ble utarbeidet en språkperm med forslag til ulike måter å fremme helhetlig språkarbeid i hverdagen. Evalueringen fremmer at språkpermen var et nyttig verktøy, men at den bør arbeides mer med i 2012. De ble gjennomført hospitering mellom noen av barnehagene. De ansatte opplevde dette som nyttig for videre arbeid, og vil gjennomføre hospitering som metode for refleksjon også i 2012.

En Språkpedagog arbeidet sammen med de ansatte i en barnehage om lydbøker, fortellinger og sanger for barna. Avdelingen opplevde dette som nyttig ift videreutvikling av deres arbeid med bøker, ord og begreper.

En Språkpedagog arbeidet sammen med ansatte i en annen barnehage om bevissthet rundt bruk av språk i dagligtale. De ansatte ble utfordret til å bruke språket i samspill og relasjon med barna i alle daglige gjøremål. Det ble arbeidet mye med benevnning, forklarende/ meningsbærende dialog, begreper, utvidelse av ordforråd og rom for barnas fortellinger. Dette arbeidet ble strukturert og knyttet spesielt til barnehagens satsing på kosthold og sunn mat. Det ble også arbeidet med å sette språkstimulering inn i hverdagens rytme og oversikter. Blant annet ble det utviklet dagtavle for å visualisere dagens gjøremål og stimulere til gode samtaler mellom barn og voksne.

Det ble gjennomført 3 samlinger for pedagogiske ledere i perioden, og 2 samlinger for assistenter. Alle ansatte som skulle delta i videreutviklingen deltok på "kick Off" 24.8.2011 for å markere starten på arbeidet. Lederteamet har hatt ukentlige møter i hele perioden. Alle ansatte er blitt mer opptatt av språk og korrekt norsk i relasjoner og i hverdagen, blant annet riktig bruk av preposisjoner. De fleste ansatte synes fortsatt det er vanskelig å se hvordan alle enkelttiltak i språkarbeid kan settes i helhet.

Gjennom at alle ansatte er blitt mer bevisst språkarbeid har alle barna opplevd et større bruk av språk i hverdagen. Flere ansatte har blitt mer forklarende i sin omgang med ord og begreper. Ekstra assistentressurs har bidratt til en forsterkning i det daglige språkarbeidet, og gitt mulighet for mer samtaler om/ arbeid med; benevnning, ord, begreper,

begrepsforståelse, arbeid med over og under begreper. Det er blitt plass til mer arbeid med bøker, lydbøker, tema, eventyr, språklek, samtaler i frilek - matsituasjon – garderobe. Personalet har blitt mer oppmerksom på å invitere barn til å fortelle og selv, i større grad enn før, være lyttende.

Evaluering av videreutviklingen

Videreutvikling av prosjektet har gitt viktige erfaringer med hvordan endringer til et mer bevisst helhetlig språkarbeid kan gjøres. Det er gjort tydelige erfaringer med hva som ikke fungerer, og mange av deltakerne har etterlyst sterkere styring fra faglederne, selv om noen pedagogiske ledere i utgangspunktet selv ville styre utviklingen på sin avdeling. Noen er blitt overrasket over manglende initiativ, uforutsette misforståelser og hvordan andre arbeidsoppgaver trekker oppmerksomheten bort fra fokuset på språkarbeid. I tillegg har sykdom i alle ledd forsinket oppfølgingen og ført til utsettelse. Evalueringen er gjennomført i samarbeid med ansatte i tiltaket.

I evalueringen av videreutviklingen er det kommet frem;

- Styrket bemanning førte til mer språkstimulerende arbeid i alle barnehagene
- Fokus på språk har gjort alle ansatte mer bevisst på eget språk og språkarbeid.
- Fokus på språk ga alle barna mer; benevnning, ord, begreper, forklaringer, preposisjoner, bøker, lydbøker, eventyr, språk-leker, samtaler og oppmerksomhet. Barna har i større grad fått fortelle selv.
- Viktig å ha en forpliktende fremdriftsplan og forankring i ledelsen for å fremme helhetlig arbeid
- Viktig å sette av nok tid til utviklingen i alle ledd; på avdelingsmøter – personalmøter – planleggingsdager
- Viktig med ukentlig oppfølging og strenge krav til styring hvor ledere etterspør resultater.
- Det er tydeliggjort at ambisiøse planer ofte ikke lar seg gjennomføre uten like ambisiøse ressurser. Alle hadde store forventninger til egen innsats, men opplevde å ikke kunne sette av den ønskede tiden eller opplevde at selv små utviklingsoppgaver ofte krever uventet mye tid og oppfølging.

Prosjektet tilførte de 4 barnehagene en bemanningsøkning på 260 % og barnehagene satte av tid til ledelse av prosjektet i 40 % i 4 mnd. Likevel førte ikke denne økte ressursen til etablering av *helhetlig språkarbeid i hverdagen* på alle avdelingene i de 4 barnehagene. Bemanningsøkningen førte likevel til mye mer språkstimulerende snakk med barna hver dag. Assistentressursen førte til mye språkstimulering uten at denne språksimuleringen ble systematisert i struktur, rytme og oversikter. Språkpedagogene klarte i større grad å synliggjøre det økte arbeidet med språk, og opplevde at de skapte en større forståelse og bevissthet i personalet om hva språkstimulering i hverdagen går ut på.

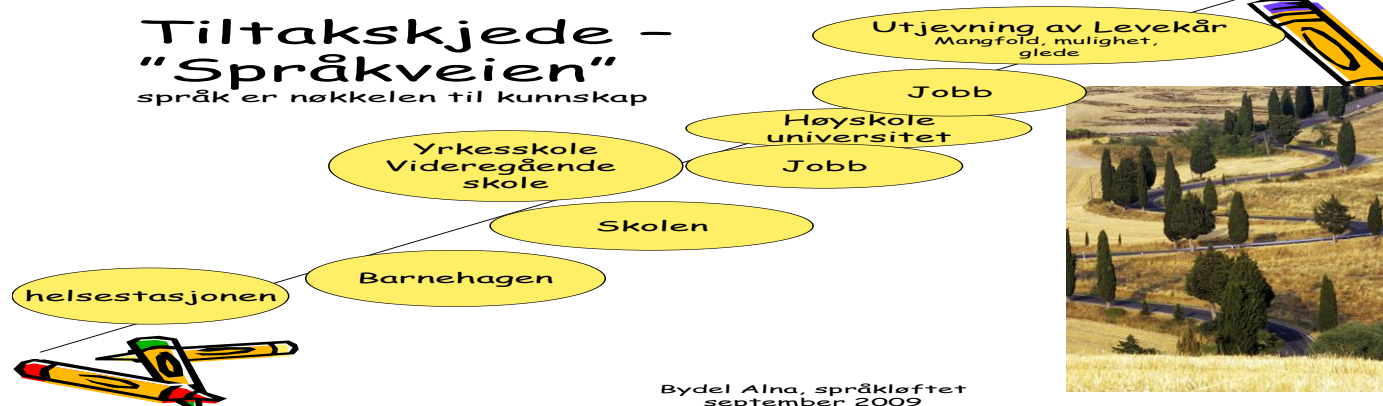
Mange ansatte opplevde arbeidet med kartlegging av eget språkmiljø som nyttig. Dette gjorde at mange fikk en større fokus og bevissthet på/om eget språkarbeid. Noen savnet en systematisert oppfølging av det de fant ut, og noen opplevde at denne oppfølgingen ble gjennomført av språkpedagogen.

Barnehagene kom frem til at de ønskede resultatene ville ta lengre tid å gjennomføre enn forventet, og alle barnehagene vil fortsette denne videreutviklingen av språkarbeid i samarbeid med Gratis Kjøretid i 2012. Det vil bli gjennomført endringer i tråd med de erfaringene som er gjort de 4 første månedene.

Tiltakskjeden

Videreføring av Språkløftet er en liten del av en storsatsing innenfor kvalitet i barnehagene i Bydel Alna. Dette arbeidet forventes å være ferdig i 2016. Erfaringene fra Språkløftet sammen med nye erfaringer gjort i Gratis Kjøretid vil frem til 2016 delta aktivt i dette arbeidet.

Oslo kommune etablerte i 2010 prosjekt "Oslobarnehagen – landets beste" med mandat til å fremme forslag til vedtak for standarder i alle Oslo barnehagene. Erfaringer fra språkløftet videreføres i ulike grupper i dette prosjektet, og i 2011 vedtok Oslo kommune en standard for overgang barnehage – skole gjeldende for førskolebarn 2011/2012.

Tiltak rettet mot fokusbarna

Fokusbarna går nå i Gran-, Furuset- og Tveita skoler. Se sluttrapport fra utdanningsetaten i Oslo kommune. I de 4 barnehagene var 180 nye barn berørt av videreutviklingen.

Tiltak rettet mot foreldre

Alle foreldre fikk tilbud om å fortsette på ulike foreldretiltak i gratis kjernetid høsten 2009,.

Tiltak for spredning og implementering

Evaluerings 09/10 og utprøving 2011 vil videreføres av prosjekt Gratis Kjernetid 2012-2016.

Oppsummering – vurdering av suksesskriterier

Prosjektet ønsket å videreutvikle hvordan man kunne via bevissthetsmetoder innføre helhetlig språkarbeid i barnehagene. For å få til dette har vi funnet ut at viktige suksesskriterier er:

- Kartlegging og bevissthet rundt barnehagens språkmiljø er utgangspunkt for ny innføring/endring
- Hjelp til bruk av eksisterende materiell er langt viktigere enn tilføring av nytt materiell
- Hjelp til å bli bevisste aktive brukere av eget språk i samtaler med barn er viktig i språkmiljøet.
- Oversikt, struktur og gode rutiner må på plass før det er rom for utviklingsarbeid
- Det må defineres hvilken tid som skal brukes på utviklingsarbeidet, og alle ledd må delta
- Det må tydeliggjøres hvilke forventninger som stilles til alle ansatte i prosessen
- Det må tilføres en faglig ressurs som gir ukentlig faglig oppfølging kvalitativt og kvantitativt

Ved rapporten

Prosjektleder Mariann Munthe

prosjektansvarlig Ellen Stensby